

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Анотація. Обґрунтовано значущість економічного аналізу в забезпеченні ефективного функціонування комерційних банків. Розглянуто значущість та необхідність проведення аналізу в банківських установах. Висвітлено особливості комплексного аналізу діяльності банківських установ.

Аннотация. Обоснована значимость экономического анализа в обеспечении эффективного функционирования коммерческих банков. Рассмотрены значимость и необходимость проведения анализа в банковских учреждениях. Освещены особенности комплексного анализа деятельности банковских учреждений.

Annotation. The importance of economic analysis in the effective functioning of commercial banks has been justified. The importance and the necessity of analysis of banking institution has been discussed. The peculiarities of a comprehensive analysis of the banking institutions have been emphasized.

Ключові слова: аналіз комерційного банку, аналіз показників фінансового стану, комплексний аналіз.

Актуальність вивчення аналізу діяльності банків України, умов та факторів забезпечення їх стійкого функціонування визначається високою ризикованістю банківської діяльності, зростаючими потребами у діагностиці стану як окремих банків, так і системи у цілому, у зв'язку з розвитком ринку банківських послуг. Одним із найважливіших напрямів при цьому є аналіз фінансового стану банку, тобто дослідження забезпечення фінансової стійкості, глибинних причин її порушення та механізму виникнення фінансової кризи. Велика роль таких досліджень полягає в їх спрямованості на розроблення цілісного підходу до оптимізації управління банком в умовах нестабільності та ризику, пошуку можливих шляхів досягнення стану фінансової стійкості та стабільного зростання [1].

Значний внесок у розробку теоретичних основ аналізу комерційних банків зробили Герасимович А. М., Бутинець Ф. Ф., Баришкевич О. В., Головач Н. А., Самсонова О. І., Кочетков В. М., Раєвська Т. М., Савлук С. М. та багато інших. В їх публікаціях широко розглядаються питання, пов'язані з аналізом діяльності комерційних банків. Проте є ще багато нерозкритих питань теоретичного, методологічного та практичного характеру.

Основними об'єктами аналізу діяльності комерційного банку є: заходи щодо формування капіталу банку, а також його структура, якість активів; показники прибутковості функціонування банку, що дають змогу судити про ефективність його роботи; показники ліквідності та платоспроможності банку, які характеризують його фінансову стійкість; темпи зростання банку; ризики, що впливають на діяльність банку.

Аналіз показників, які характеризують фінансовий стан банку, означає не тільки їх розрахунок, а й економіко-статистичний аналіз, пошук факторів, що їх формують і тенденції їх зміни в часі.

Основна мета аналізу діяльності банку – забезпечити оптимальну структуру активних і пасивних операцій задля отримання в кінцевому підсумку максимального прибутку. За аналізом звітності визначають фінансову стабільність і надійність банку, доцільність і перспективи його подальшої діяльності.

Для забезпечення ефективного аналізу діяльності комерційного банку недостатньо лише користуватися добре розробленим методологічним апаратом, який по суті, є вторинною ланкою обробки та аналізу інформації.

Первинна ж ланка – це сама інформація; від її повноти та якості прямо залежать обґрунтованість і правильність остаточних висновків дослідження аналізу.

Сучасний стан економіки позначений перетвореннями в банківській сфері, розширенням спектра банківських послуг, розвитком нових тенденцій в організації і методах управління. Поряд із цим значно підвищилися ризики, пов'язані з банківською діяльністю. Тому для забезпечення надійної роботи банку значну роль повинен відігравати якісний аналіз, за допомогою якого обґрунтовуються стратегія і тактика розвитку банку, уточнюються плани та управлінські рішення, здійснюється контроль за їх виконанням, виявляються фінансові резерви, оцінюються результати діяльності управлінського персоналу, окремих підрозділів і банку в цілому [1].

Основними особливостями комплексного аналізу є всебічне вивчення фінансово-господарської діяльності банків, використання системного підходу до різних видів аналізу та виявлення резервів розвитку з метою ефективного використання наявних ресурсів.

Банки на ринку діють із різною ефективністю. Але простежується така закономірність: далеко позаду залишають конкурентів ті, хто бездоганно обслуговує клієнтів і робить це з мінімальними втратами.

Оцінюючи ефективність діяльності банку, надзвичайно важливо порівнювати її з вимогами ринку. Кваліфіковано виконаний аналіз діяльності банків є джерелом цінної інформації для самих банків, юридичних та фізичних осіб (як потенційних клієнтів банку) та Національного банку України.

банку як об'єкта дослідження обумовлює особливості методики економічного аналізу, що проводиться в комерційному банку.

Виконуючи свої функції (кредитно-розрахункове, касове й інше банківське обслуговування), комерційні банки взаємодіють зі своїми партнерами – підприємствами, установами, організаціями, громадянами та іншими суб'єктами ринкових відносин. Найбільш яскравим прикладом взаємодії банку з партнерами можуть бути кредитні відносини. Здійснення кредитних відносин вимагає від банку проведення економічного аналізу не тільки своєї діяльності, а й діяльності своїх партнерів (учасників – акціонерів і позичальників позики, до яких можуть належати також банки). При цьому особиста увага приділяється аналізу діяльності банків позичальників, бо їх кредитні відносини за даних кризових умов загострюються, міжбанківський кредит стає небезпечним і ризикованим, немає гарантії його повернення. Багато банків відмовляються від виконання своїх зобов'язань за виданими гарантійними листами. Тому деякі банки створюють у себе аналітичні служби для проведення аналізу балансів таких банків, з якими вони працюють, і для визначення серед усіх банківських установ рейтингів банків ліміту, встановленого на основі оцінки рівня взаємовідносин для видачі міжбанківських кредитів

Таким чином, комерційні банки проводять внутрішній аналіз (власної діяльності) і зовнішній економічний аналіз (діяльності партнерів). Внутрішній аналіз діяльності банків є одним із найважливіших напрямів економічної роботи. При цьому велике значення має правильна організація цієї роботи, оскільки без неї неможливо управляти діяльністю банків як на макrorівні (тобто на рівні окремого банку), так і на макrorівні (банківська система). На макrorівні управління економічний аналіз необхідний для обґрунтування бізнес-плану, оцінки його виконання, розкриття причинно-наслідкових зв'язків між факторами і кінцевими результатами діяльності (продуктом) – наданими послугами і прибутком (дохідністю), вишукування резервів можливого збільшення прибутку, оцінки стабільності фінансового стану банку, його платоспроможності й ліквідності. Важливе значення економічний аналіз має для визначення вигідності вкладень кредитних ресурсів, оцінки ризику і визначення перспектив розвитку банку. Оцінка наявних можливостей банку дозволяє збалансувати їх із ринковими запитами, виробити обґрунтовані програми розвитку і поведінки банку на ринку, створити адекватну основу для прийняття правильних управлінських рішень [2].

Аналіз діяльності банку проводиться з урахуванням дії внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на діяльність банку.

Для одержання об'єктивних результатів, які сприяють підвищенню ефективності функціонування банку, у комплексному аналізі банківської діяльності доцільно виділити такі етапи його проведення: 1) уточнюються об'єкти, мета і завдання аналізу, складається план аналітичної роботи; 2) розробляється система різних показників, за допомогою яких характеризується об'єкт аналізу; 3) збирається і підготовлюється до аналізу необхідна інформація; 4) фактичні результати порівнюються з показниками плану звітного періоду, фактичними даними минулих років, основними показниками банків конкурентів тощо; 5) зібрана інформація детально аналізується різними методами економічного аналізу банківської діяльності; 6) виявляються відхилення фактичних отриманих результатів від планових або нормативних, а також причини цих відхилень і можливості їх усунення; 7) на підставі результатів аналізу пропонуються рекомендації щодо вдосконалення управління

активно-пасивними операціями.

Отже, у зв'язку з суттєвими змінами на фінансовому ринку України зростає роль і значення аналізу банківської діяльності як для самого банку, так і для його ділових партнерів, клієнтів, акціонерів банку і держави в цілому. Регулярне проведення банком аналізу своєї діяльності дає змогу йому ефективно управляти активними й пасивними операціями для максимізації прибутку і забезпечення стабільного фінансового стану. Це особливо важливо в сучасних умовах, коли загострилося суперництво банків і небанківських фінансово-кредитних установ, які виконують різні операції щодо залучення вільних грошових ресурсів підприємств і населення. Такі установи успішно конкурують із банками, здійснюючи суто банківські операції, а також операції, які банки не мають право виконувати відповідно до законодавства (страхування операцій із нерухомістю та ін). У вітчизняній економічній літературі поки що немає єдиного підходу до аналізу банківської діяльності комерційного банку. Немає навіть сталої думки щодо змісту цієї діяльності. У цій ситуації особливої актуальності набувають дослідження фінансового стану банку. Особлива роль таких досліджень полягає в їх спрямуванні на розроблення цілісного підходу до оптимізації управління банком.

Проведення комплексного аналізу банківської діяльності на основі перелічених принципів сприяє підвищенню його ефективності та поліпшенню результатів фінансової діяльності [3].

Необхідність посилення контролю за діяльністю комерційних банків України викликана зростанням кількості проблемних банків і пов'язана не лише із загальною макроекономічною нестабільністю, а й з дією негативних факторів, що виникають унаслідок ризикованої кредитної політики, відсутності стратегічного планування, некваліфікованого управління, недостатності внутрішнього контролю у банках.

Банки на відміну від інших суб'єктів господарювання підлягають більш пильному контролю з боку суспільства. Це обумовлено тим, що вони: впливають на економічну кон'юнктуру в країні і є провідниками грошово-кредитної політики центрального банку; оперують "суспільними грошима" як у процесі формування власних капіталів, так і під час залучення коштів вкладників; наражаються на великі ризики, дія яких може дуже швидко вивести банківський ринок зі стану рівноваги.

Усі ці чинники обумовлюють об'єктивну потребу у встановленні дієвої системи контролю за діяльністю комерційних банків. У зв'язку з цим виникає потреба у посиленні внутрішнього контролю, а також проведенні систематичного економічного аналізу комерційного банку, в перспективі доцільним є вдосконалення методу забезпечення аналізу діяльності комерційних банків.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Чмутова І. М. Аналіз банківської діяльності : конспект лекцій / І. М. Чмутова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 256 с. 2. Коршунов В. І. Облік та аналіз в комерційних банках : навч. посібн. / В. І. Коршунов. – Х. : Основа, 1999. – 176 с. 3. Ковбасюк М. Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств : навч. посібн. / М. Р. Ковбасюк. – К. : Видавничий дім "Скарби", 2001. – 236 с. 4. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-

Вергуненко та ін. ; за ред. А. М. Герасимовича. –2-ге вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 600 с. 5. Аналіз діяльності комерційного банку : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю "Банківський менеджмент" / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця та проф. А. М. Герасимовича. – Житомир : ПП "Рута", 2001. – 384 с. 6. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності : навч. метод. посібн. для самост. вивч. дисц. / І. М. Парасій-Вергуненко. – К. : КНЕУ, 2003. – 347 с.